Raadsvoorstel: Z/22/742242 / 829195
Onderwerp: **Asielopvang in Gorinchem**

Datum: 21 oktober 2022
Portefeuillehouder: Marjo Molengraaf
I&O: -
B&A / Raadsvergadering: 3 november 2022 / 24 november 2022
Opsteller: Springer, Wendy
Geeft voorstel begrotingswijziging: Nee

Onderwerp:

Asielopvang in Gorinchem

Voorstel:

Wij stellen u voor:

1. De opvang van 300 vluchtelingen in het voormalig belastingkantoor aan de Vroedschapstraat voor maximaal twee jaar te verlengen of zoveel korter als mogelijk indien uw raad instemt met een verzoek van het COA tot het vestigen van een nieuwe opvanglocatie in Gorinchem.
2. De maximale periode van twee jaar te benutten voor het realiseren van een nieuwe opvanglocatie elders in Gorinchem.
3. De overdracht van eigendom tussen het COA en de gemeente Gorinchem van het voormalig belastingkantoor vast te laten leggen met als uiterste datum van overdracht 28 december 2024.

Aanleiding:

Het Rijk gaf de gemeente Gorinchem eind 2021 een aanwijzing om vluchtelingen op te vangen in het voormalig belastingkantoor. Tijdens de raadsvergadering van 16 december 2021 is aangegeven dat de gemeente de aanwijzing vanuit het Rijk tot opvang van 300 vluchtelingen in het voormalig belastingkantoor gaat opvolgen. Met het COA zijn in een bestuursovereenkomst afspraken vastgelegd. Hierin is opgenomen dat de overeenkomst van rechtswege eindigt na de duur van 1 jaar. Het COA heeft het college per brief d.d. 10 oktober 2022 (bijlage) gevraagd om verlenging.

COA heeft niet voldoende opvangplekken

De landelijke opgave voor asielopvang is enorm groot. De capaciteitsbehoefte op 1 januari 2023 is onlangs naar boven bijgesteld tot 51.000 opvangplekken. De redenen voor deze verhoging zijn een hogere asielinstroom, na twee jaren van beperkte inreis veroorzaakt door COVID-19 beperkingen, hogere inwilligingspercentages, oplopende werkvoorraden bij de IND en het verblijf van relatief veel statushouders in de opvang, in afwachting van huisvesting in gemeenten. De hogere opvangbehoefte wordt verdeeld over de provincies. Dit betekent dat de provincie Zuid-Holland nog ruim 7.000 extra opvangplekken nodig heeft. Een deel van deze plekken wordt tijdelijk ingevuld door crisisnoodopvang. Doel is om zo snel mogelijk toe te werken naar het benodigde aantal duurzaam inzetbare opvangplekken.

Investeren in fysieke aanpassingen en verkoop

De huidige afspraken voor de opvanglocatie lopen tot 28 december 2022. Gezien de huidige opvangcrisis heeft het COA geen andere opvanglocatie voor de 300 vluchtelingen dan in het voormalig belastingkantoor. Deze opvanglocatie heeft goede voorzieningen en is minder tijdelijk van aard dan een crisisnoodopvanglocatie (bijv. in een sporthal). Het COA realiseert zich terdege dat verlenging een grote impact heeft op de omwonenden van het voormalig belastingkantoor. Zij ervaren met name geluidshinder. Het COA heeft aangegeven bij de verlenging in overleg te kunnen investeren in fysieke aanpassingen aan het pand om geluidshinder te beperken. Met het COA maken we in dat geval de afspraak dat zij zorgen dat (geluids)hinder tot een minimum wordt beperkt. Daarnaast heeft het COA bevestigd het voormalig belastingkantoor na de genoemde periode (twee jaar of zoveel eerder als mogelijk) te willen verkopen aan de gemeente Gorinchem, als een andere opvanglocatie gerealiseerd is. Hierover zal met het COA een aparte overeenkomst worden afgesloten.

Dwangwet
Het Rijk geeft aan instrumenten nodig te hebben om de regie te kunnen nemen bij het openen van nieuwe opvanglocaties. Daarom werkt het Rijk aan een wetsvoorstel waarbij gemeenten een wettelijke opvangtaak krijgen en waarbij het Rijk een dwingend juridisch instrumentarium tot haar beschikking heeft. Op het moment van schrijven is het wetsvoorstel nog niet gereed. Anders dan bij de huisvesting van vergunninghouders hebben gemeenten momenteel geen wettelijke taak tot het opvangen van asielzoekers, met uitzondering van de ontheemden uit Oekraïne (op basis van staatsnoodrecht).

In de tussentijd ziet het kabinet zich genoodzaakt om het Ruimtelijk ordeningsinstrumentarium (verder RO-instrumentarium) in te zetten. Dit instrumentarium geeft het Rijk de optie om de vergunningverlening naar zich toe te halen. Op deze manier is het Rijk niet gebonden aan de bereidwilligheid van gemeenten om een COA-locatie te openen. Het Rijk heeft aangegeven dat het COA een (eigen) pand in gebruik kan nemen. Op dit moment is de praktijk dat een opvanglocatie pas na het sluiten van een bestuursovereenkomst tussen het COA en de gemeente wordt gerealiseerd of in gebruik wordt genomen. Wanneer het COA (of het Rijksvastgoedbedrijf) beschikt over een pand of grond, de bestemming past en de benodigde vergunningen aanwezig zijn, kan het COA ook zonder bestuursovereenkomst met de gemeente een locatie in gebruik nemen of houden. De huidige locatie, het voormalig belastingkantoor, is in eigendom van het COA. Het COA kan dus zonder medewerking van de gemeente de locatie in gebruik houden, ook na 31 december 2022.

Realisatie nieuwe opvanglocatie
De voorbereiding en uitvoering van de planologische procedures om te komen tot een dergelijke nieuwe opvanglocatie en de realisatie daarvan blijken langer te duren dan eerder aangenomen. Daarmee geven we invulling aan zowel het raadsvoorstel van 25 mei 2022 als het coalitieakkoord. Om die reden adviseert het college het verzoek van het COA niet in te willigen, echter wel verlenging van maximaal 2 jaar of zoveel korter als mogelijk tot te staan. Afhankelijk van de instemming van uw raad met een verzoek van het COA tot het vestigen van een nieuwe opvanglocatie elders in Gorinchem. Dat geeft voldoende tijd om de planologische procedures en benodigde tijd voor realisatie te doorlopen.

Beoogd effect:

Het bieden van opvang aan vluchtelingen in het voormalig belastingkantoor, zolang er nog geen nieuwe opvanglocatie in Gorinchem gerealiseerd is. Waarbij de periode van de verlenging wordt benut voor het realiseren van duurzame asielopvang in Gorinchem. Waarna de verkoop van het belastingkantoor uiterlijk 28 december 2024 gerealiseerd wordt.

Argumenten:

1.1. Hiermee voorkomen we een aanwijzing van het Rijk.
Zoals in de aanleiding beschreven ziet het Rijk zicht genoodzaakt om het Ruimtelijk ordeningsinstrumentarium in te zetten. Dit instrumentarium geeft het Rijk de optie om de vergunningverlening naar zich toe te halen. Op deze manier is het Rijk niet afhankelijk van de bereidwilligheid van gemeenten om een COA-locatie te openen.

De gemeente Gorinchem heeft voor de huidige locatie een aanwijzing ontvangen. Het college heeft destijds opvolging gegeven aan de aanwijzing. Dit in verband met de noodsituatie op dat moment en de interbestuurlijke verhoudingen. Met de nieuwe wetgeving heeft het Rijk wel een wettelijke grondslag voor het geven van de aanwijzing. Als gemeente willen we zelf regie houden en een aanwijzing voorkomen. De opvangplekken zijn nodig en we nemen onze maatschappelijke verantwoordelijkheid.

1.2. Hiermee voorkomen we het in gebruik houden van de opvanglocatie zonder toestemming van de gemeente.
Op dit moment is de praktijk dat een opvanglocatie pas na het sluiten van een bestuursovereenkomst tussen het COA en de gemeente wordt gerealiseerd of in gebruik wordt genomen. Wanneer het COA (of

het Rijksvastgoedbedrijf) beschikt over een pand of grond, de bestemming past en de benodigde vergunningen aanwezig zijn, kan het COA ook zonder bestuursovereenkomst met de gemeente een locatie in gebruik nemen of houden.
De huidige locatie, het voormalig belastingkantoor, is in eigendom van het COA. Het COA kan dus zonder medewerking van de gemeente de locatie ook in gebruik houden.

1.3. Hiermee draagt de gemeente bij aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle gemeenten in het land aan het oplossen van de huidige opvangcrisis.
Op dit moment is er sprake van een opvangcrisis in Nederland. Om uit de crisis te komen en te blijven moet daarom integraal over de gehele keten gewerkt worden aan het (tijdelijk) beperken van de instroom en het versnellen van de doorstroom en uitstroom. Hiervoor heeft het Rijk enkele (tijdelijke) maatregelen genomen. Denk daarbij aan crisisnoodopvang, nareis, hervestiging EU, huisvesting statushouders. Op 1 juli 2023 is er een expliciet weegmoment van het totale pakket aan tijdelijke maatregelen.

1.4. Verzoek van het Rijk om bestaande opvangplekken niet af te bouwen
Het Rijk zet in op duurzaam inzetbare opvangplekken. Vooral met de winter in zicht, roept het Rijk op om op zoek te gaan naar vervangende locaties voor de crisisnoodopvang. Verder wordt er gezocht naar nieuwe locaties. Omdat iedere opvangplek telt, verzoekt het Rijk met klem dat bestaande asielopvang niet afgebouwd wordt. Onder meer hierdoor werken we gezamenlijk toe naar een uitweg uit deze opvangcrisis. Door in te stemmen met de verlenging draagt de gemeente bij aan het verminderen van de huidige opvangcrisis.

1.5. Er worden in overleg investeringen gedaan aan het pand zodat de overlast tot een minimum beperkt kan worden.
Over de gehele periode zijn er 41 klachten schriftelijk geregistreerd, waarvan ca. 30 % van dezelfde mensen. De klachten gaan met name over geluidsoverlast (overdag en avond), spelende kinderen (buiten de opvang) en vuilnis. Tweewekelijks is er overleg tussen het COA, politie en de gemeente over onder andere klachten. Er wordt constant gezocht naar een oplossing voor de klachten. Sommige klachten over geluid kunnen niet direct opgelost worden. Dit heeft te maken met de ruimte tussen het pand en omliggende bebouwing, dat fungeert als een klankkast. Als voorwaarde van de verlenging moet het COA het pand fysiek aanpassen zodat de (geluid)overlast tot een minimum beperkt wordt. Het COA zal hier direct (merkbaar) mee starten na instemming met de verlenging en dit binnen een redelijke termijn afronden.

1.6. Hiermee voldoet Gorinchem aan de opgave voor extra opvangplekken.
De capaciteitsbehoefte op 1 januari 2023 is onlangs omhoog bijgesteld tot 51.000 opvangplekken. De redenen voor deze verhoging zijn een hogere asielinstroom, na twee jaren van beperkte inreis veroorzaakt door COVID-19, hogere inwilligingspercentages, oplopende werkvoorraden bij de IND en het verblijf van relatief veel statushouders in de opvang, in afwachting van huisvesting in gemeenten. De hogere opvangbehoefte wordt verdeeld over de provincies. Dit betekent dat de provincie Zuid-Holland nog ruim 7.000 extra opvangplekken nodig heeft. Een deel van deze plekken wordt tijdelijk ingevuld door crisisnoodopvang. Doel is om zo snel mogelijk toe te werken naar het aantal benodigde duurzaam inzetbare opvangplekken. Met instemming tot verlenging draagt Gorinchem bij aan de opgave van Zuid-Holland voor de extra opvangplekken die gerealiseerd moeten worden.

1.7. De afspraken met het COA worden vastgelegd in een bestuursovereenkomst
De afspraken tussen het COA en de gemeente over de taken en rolverdeling tussen partijen worden schriftelijk vastgelegd. Naast aspecten als het aantal opvangplaatsen (maximum 300), de bijbehorende voorzieningen en de periode, worden afspraken vastgelegd over de communicatie en coördinatie van burgerinitiatieven, de registratie en screening in het kader van gezondheid en veiligheid en de afstemming over handhaving in en rond het pand. We werken ernaar toe dat bij het besluit in de raadsvergadering van 24 november 2022 ook de contouren van de bestuursovereenkomst liggen.

2.1 Dit sluit aan bij een realistische planning om te komen tot alternatieve asielopvang.
De gemeenteraad heeft op 25 mei 2022 de startnotitie 'kleinschalige opvang' vastgesteld, met de vuistregel van opvang van 150 asielzoekers op één locatie. Dit aantal op één locatie is passend bij een regionale opvangfunctie in Gorinchem. Het is echter geen garantie dat het COA ook kan instemmen met dit aantal. In de startnotitie is aangegeven dat de opvang plaats vindt onder verantwoordelijkheid van het COA, de gemeente zal niet in eigen beheer asielzoekers opvangen. Dit onderzoek naar duurzame asielopvang zal in directe samenspraak worden vervolgd na een besluit over de voorliggende vraag tot verlenging.

Met de verlenging sluiten we aan op de mogelijke tijd benodigd voor procedures om te komen tot een duurzame asielopvang.

2.2. Het realiseren van een duurzame opvanglocatie sluit aan bij het coalitieakkoord.
In het coalitieakkoord is het volgende opgenomen: "*We willen zo snel mogelijk komen tot duurzame asielopvang onder verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). Het gaat dan om opvang op een andere plek dan het voormalige belastingkantoor en passend bij Gorinchem. Leidend daarvoor is de door de raad vastgestelde startnotitie. Daarin staat de vuistregel van opvang van 150 asielzoekers op één locatie. Eventueel in combinatie met de huisvesting van andere doelgroepen. Ook staat er dat de uiteindelijke omvang afhangt van de locatie.*"
De periode van verlenging zal worden benut om te komen tot asielopvang elders. Samen met het COA zal hier zo snel mogelijk naartoe worden gewerkt.

3.1. Hiermee leggen we de maximale termijn voor opvang en eigendom van de locatie vast.
Het COA is bereid om het voormalig belastingkantoor na gebruik te verkopen aan de gemeente. Dit staat ook verwoord in het formele verzoek: *"verkoop van de huidige locatie door COA onder nader te bepalen voorwaarden"*.
Deze afspraak zal onderdeel uitmaken van de nieuwe bestuursovereenkomst. Daarnaast zal er in een aparte overeenkomst afspraken worden gemaakt over de verkoop en voorwaarden, zoals bijvoorbeeld een onafhankelijke taxatie.

Risico's:

1.1. Draagvlak bij omwonenden.
Het draagvlak bij de (direct) omwonenden is verdeeld. Met name bij bewoners van de Frisoflat is het draagvlak beperkt. Deze flat staat pal tegen het voormalig belastingkantoor. Op een eerder moment hebben deze bewoners een petitie gestart tegen de komst van een AZC in het voormalig belastingkantoor. Het afgelopen jaar zijn er verschillende contactmomenten georganiseerd en was er iedere maand een inloop speciaal voor omwonenden. Inwoners hebben bovendien een rechtstreeks nummer van de beveiliging voor het melden van eventuele overlast.
Draagvlak voor een verlenging zal er beperkt zijn. Het is daarom van groot belang dat de gemeente samen met het COA de noodzaak tot verlenging uitlegt.

1.2. Omwonenden ervaren overlast van de huidige opvanglocatie.
Zoals aangegeven ontvangt het COA met enige regelmaat klachten. Deze klachten worden besproken in het tweewekelijks overleg met het COA, de politie en de gemeente en zo snel als mogelijk opgelost. Bij verlenging zal het COA het pand aanpassen om de geluids- en lichtoverlast vanuit het pand te voorkomen.

1.3. Eerder is besloten het voormalig belastingkantoor niet te gebruiken voor de opvang van vluchtelingen.
Tijdens de raadsvergadering van 18 februari 2021 is besloten geen toestemming te verlenen aan het COA om op de locatie voormalig belastingkantoor een azc te vestigen. Dit besluit is genomen op basis van een optelsom van argumenten, waar niet één doorslaggevend argument de basis was.

1.4. Om de opvangcrisis onder controle te krijgen heeft het Rijk meerdere maatregelen tot haar beschikking.

Om de opvangcrisis onder controle te krijgen, neemt het Rijk per direct verschillende maatregelen. Deze tijdelijke maatregelen hebben gevolgen voor het aantal mensen dat in Nederland aankomt, de snelheid waarmee zij de asielprocedure doorlopen en de huisvesting van statushouders. De Taskforce Versnelling Tijdelijke Huisvesting ondersteunt gemeenten en andere betrokken partijen bij deze taak. Hiervoor is landelijk € 100 miljoen beschikbaar.
De gemeente Gorinchem voldoet al aan de taakstelling voor het huisvesten van statushouders. Desondanks heeft BZK aangekondigd dat zij gemeenten benaderen voor het plaatsen van flexwoningen. Ook Gorinchem is hiervoor inmiddels benaderd.

Financiën:

De verantwoordelijkheid voor de realisatie van de opvang van vluchtelingen ligt bij het COA. Het COA neemt de kosten van de opvang voor haar rekening. De gemeente zal van het COA een uitkering ontvangen conform het Faciliteitenbesluit opvangcentra. De hoogte van dit bedrag is afhankelijk van het aantal opvangplekken, aantal wooneenheden, de periode en aantal ingeschrevenen in de BRP (hiervoor krijgt de gemeente een andere vergoeding). Ter indicatie, de gemeente heeft over het jaar 2022 een bedrag van € 224.121 ontvangen. Daarnaast ontvangt de gemeente naar verwachting een vergoeding voor voorlichtingskosten ad € 11.345.

Het organiseren van een opvanglocatie vraagt ambtelijke capaciteit. Bij het raadsvoorstel over kleinschalige opvang (25 mei 2022) zijn de kosten voor 2022 ten laste gebracht van het begrotingssaldo 2022. De ambtelijke inzet voor 2023 is opgenomen in de begroting.

Participatie:

Omwonenden zullen geïnformeerd worden met een uitgebreide informatiebrief. De bij ons bekende indieners van klachten, zullen persoonlijk benaderd worden. Als uit de reacties blijkt dat er behoefte is aan een informatiebijeenkomst, wordt deze georganiseerd voorafgaand aan het raadsbesluit van 24 november 2022.

Communicatie:

Inwoners worden geïnformeerd over het voorgenomen besluit. Inwoners nodigen wij uit om hun vragen en zorgen te delen. Deze input wordt gebundeld en aangeboden bij de agendastukken van de raadsvergadering van 24 november 2022.
Na besluitvorming zullen we inwoners opnieuw informeren. Hierin zullen we de concrete maatregelen die het COA zal nemen ook opnemen.

Duurzaamheid:

Met de verlenging zal het COA zorgen voor fysieke investering aan het pand.

Vervolgproces:

Na instemming zal er een bestuursovereenkomst worden aangegaan met het COA. Hierin worden alle te maken afspraken tussen gemeente en COA vastgelegd. Denk daarbij o.a. aan de afspraken over extra kosten voor handhaving, maximale periode en doelgroep. Er zal met het COA een aparte overeenkomst worden aangegaan over de verkoop en overdracht van het voormalig belastingkantoor.
Daarnaast zal COA een ontheffing aanvragen van het bestemmingsplan. De aanvraag zal conform de gebruikelijke procedure worden gepubliceerd en ter inzage gelegd. Daarna zal de verleende tijdelijke vergunning worden gepubliceerd.

Bijlagen:
- Formeel verzoek van het COA tot verlenging noodopvang Vroedschapstraat d.d. 10 oktober 2022
Burgemeester en wethouders van Gorinchem, de secretaris, de burgemeester,

Raadsbesluit

De gemeenteraad van Gorinchem,

Gelet op het raadsvoorstel van het college d.d. 21 oktober 2022
Gelet op de wettelijke bepalingen

Besluit:

1. De opvang van 300 vluchtelingen in het voormalig belastingkantoor aan de Vroedschapstraat voor maximaal twee jaar te verlengen of zoveel korter als mogelijk indien uw raad instemt met een verzoek van het COA tot het vestigen van een nieuwe opvanglocatie in Gorinchem.
2. De maximale periode van twee jaar te benutten voor het realiseren van een nieuwe opvanglocatie elders in Gorinchem.
3. De overdracht van eigendom tussen het COA en de gemeente Gorinchem van het voormalig belastingkantoor vast te laten leggen met als uiterste datum van overdracht 28 december 2024.

Aldus besloten in de raadsvergadering van 24 november 2022

Griffier, Voorzitter,